

Didaktická analýza vyučovací hodiny českého jazyka ve 4. ročníku

Téma: pravopis i,í/y,ý po obojetných souhláskách

Úvodní slovo

Ze samotné podstaty pravopisného vyučování vyplývá velké nebezpečí nudy, stereotypu, toho, že žáci nebudou motivováni. Vyučovací hodina, kterou ve 4. třídě vedla paní učitelka Anna Flanderková, je výborným příkladem různých typů motivačních aktivit pro žáky v hodinách výcviku lexikálního pravopisu.

K cíli vyučovací hodiny

Cílem vyučovací hodiny bylo upevnit vědomosti a dovednosti žáků, které získali v tematickém celku učiva o pravopisu i,í/y,ý po obojetných souhláskách. Z videozáznamu je patrné, že žáci jsou při zdůvodňování jednotlivých jevů důsledně vedeni k tomu, aby uvědoměle uplatňovali algoritmus: Je to vyjmenované slovo? Ano – napíšeme y, ý. Ne – je to slovo příbuzné s vyjmenovaným? Ano – napíšeme y,ý. Ne – napíšeme i, í.

Použité metody a organizační formy

Vyučovací hodina byla velmi dynamická, střídání vyučovacích metod a organizačních forem přispělo k tomu, že žáci byli průběžně k práci motivováni, že neztráceli ani energii, ani zájem o učivo, které v rámci jazykového vyučování patří k tomu nejnáročnějšímu a zároveň pro žáky nejméně přitažlivému. V průběhu vyučovací hodiny byla využita pohybová aktivita na koberci, práce ve dvojicích – v tandemu, skupinová práce kombinovaná se soutěží, frontální výuka s využitím počítače, samostatná práce s tabulkami, na které žáci píší, samostatná práce s pracovními listy. Střídání metod, a zejména forem práce bývá organizačně velice náročné; paní učitelka Flanderková to zvládá bravurně. Je patrné, že žáci jsou na dynamické tempo hodin a střídání organizačních forem zvyklí a v hodině je vše skutečně koncentrováno na práci žáků. Pracovní šum nikdy ve sledované hodině nevede k tomu, že by žáci byli odvedeni od cíle, který vyučovací hodina sleduje. Dynamičnosti hodiny vyučující dosahuje kromě jiných prostředků i tím, že žáci v některých strukturních člancích hodiny pracují pod tlakem časového limitu. Z hlediska toho, aby vyučovací hodina neztrácela tempo, je to žádoucí. Podíváme-li se však na tento princip z jiného úhlu pohledu, můžeme najít i úskalí, která časové limity mohou způsobovat.

Ve videonahrávce můžeme sledovat, jak moc jsou žáci při skupinové práci motivováni soutěží na čas. Na druhé straně snaha být co nejdříve hotovi může být příčinou toho, že kooperace se nemůže uskutečnit v žádoucí míře. Jeden žák rychle píše, ostatní členové skupiny sedící čelem k píšícímu, mohou obtížně chybu odhalit a mají i málo času na sdělení, že je něco třeba opravit.

Považuji za nutné upozornit na rizika tzv. korekturních cvičení pro nácvik jevů pravopisu lexikálního. Taková cvičení se objevují i v učebnicích. Osobně se domnívám, že optický vjem

chybně napsaného slova je tak silný, že může vést k zafixování nesprávné podoby slova. Ve fázi kontroly korekturního cvičení by bylo velice funkční využít počítač a nahrazovat chybné podoby slov podobami se správnými i,í/y,ý, aby žáci dvakrát po sobě nehleděli na chybně napsaná slova, ale aby v delším časovém úseku sledovali již opravené podoby slov.

Za vhodnou považuji aktivitu s využitím počítače, kterou vyučující v hodině využila – doplňování chybějících i,í/y,ý do slov ve větných celcích. Žáci mohli sledovat správné obrazy slov a dostat je do paměti vizuální. Neméně důležité však je, aby žáci dostali správné obrazy slov i do paměti motorické. K tomu je důležité, aby těžiště práce nespočívalo jen ve cvičeních doplňovacích založených na doplňování chybějících písmen, ale aby psali celá slova. Ve videozáznamu vyučovací hodiny je tento požadavek splněn při samostatné práci s tabulkami, na které žáci píší vyjmenovaná slova na základě uvedených indicí a popisu jejich významu. Při tom dochází velice správně k propojení jednotlivých jazykových rovin. Žáci si musí uvědomit grafickou stránku slov – počet slabik, počet písmen, z morfologického učiva pak slovní druh, především však sémantickou stránku slova. K rozvoji logického myšlení žáků přispívá vyučující i tím, že dává příležitost žákům, aby sami pro ostatní vymýšleli indicie a popisy významů různých vyjmenovaných slov. Aby nedocházelo k chybám, jichž se ojediněle žáci i v této aktivitě dopouštěli, dávám k úvaze, zda by nebylo vhodné začít aktivitu dialogem s žáky, z níž by mělo vyplynout, že hádat se budou vyjmenovaná slova a v nich po obojetných souhláskách napíší y nebo ý. Aby žáci dostali správné obrazy vyjmenovaných slov do paměti motorické, doporučuji, aby hádaná slova nepsali tiskacím písmem, ale písmem psacím. Časový limit by musel být delší, ale účinnost takového nácviku by podle mého názoru byla poněkud vyšší.

Vyučovací hodinu velmi vhodně završuje samostatná práce s pracovním listem. Vzhledem k tomu, že účinnost doplňovacích cvičení při nácviku je nižší a na tabulky žáci psali pouze slova, ve kterých se po obojetných souhláskách vyskytuje y, ý, přimlouvám se za to, aby v pracovním listu, kde by ve slovech bylo vynecháno chybějící písmeno, museli žáci přepsat celé slovo. Dostali by tak do motorické paměti i pravopis slov, ve kterých se po obojetných souhláskách píše i, í.

Závěr

Vyučovací hodinu považuji za zdařilou. Paní učitelka Flanderková patří nesporně mezi velmi talentované učitele, kteří dokáží děti nadchnout, získat, a to je důležitým předpokladem pro to, aby úspěšné byly také výstupy z vyučovacích hodin. Velmi se mi líbí, že je svým žákům partnerkou i přirozenou autoritou. Viděli jsme, jak v praxi skvěle realizuje individuální přístup k žákům. Naprosto účelně byly ve vyučovací hodině využity také mezipředmětové vztahy. Paní učitelce moc tleskám a přeji hodně radosti a úspěchů v její pedagogické činnosti. Prosím, aby připomínky, které jsem v analýze uvedla, brala spíše jako určité náměty k zamyšlení, nikoli jako kritiku. Práce, kterou ve své pedagogické praxi odvádí, si velmi vážím.